

What happened to... Waterwoningen IJburg

9 maart 2017

MARLIES ROHMER
Architect

Architect Marlies Rohmer is met een camper het land in getrokken om te zien hoe het haar gebouwen is vergaan. Ze bekeek hoe het gebouw erbij stond en ging met de gebruikers in gesprek. De komende weken deelt Rohmer in een serie essays op Architectenweb haar bevindingen. Vandaag aflevering 1: waterwoningen IJburg in Amsterdam.

Trial and error – vakantiegevoel – hoezo kunststof onderhoudsvrij

'Trial and error' is één van de belangrijkste instrumenten van het ontwerpproces. Het innovatieve project Waterwoningen in IJburg is een sprekend voorbeeld van een proefondervindelijk project. De eerste associatie is er niet bepaald een van een mislukking, toch zijn er ook een aantal dingen niet goed gegaan. Eerst het positieve deel.

De waterwoningen, die op de werf gebouwd zijn in Urk en over het IJsselmeer getransporteerd zijn, kunnen rekenen op wekelijkse aandacht van journalisten, wethouders en vakgenoten, vooral uit het buitenland. Die overweldigende publiciteit kun je als architectenbureau gewoonweg niet meer aan. Het kost soms de grootste moeite om beledigde TV-stations duidelijk te maken dat je tussen de interviews door ook nog aan het werk wilt en dat naamsbekendheid doorgaans geen nieuw werk oplevert. De beroemde architect staat over het algemeen bekend bij de opdrachtgevers als 'ingewikkeld en duur'; een meegaander en goedkoper exemplaar gaat er met de buit vandoor. De talentvolle architect wordt links ingehaald door de handige architect.

Tevreden bewoners staan de journalisten uitgebreid te woord en camera's filmen tot in de badkamer. 'Als we op vakantie gaan is het net of we de sleutels van het vakantiehuisje moeten inleveren. Het is hier top man, echt!' Op de steigers wordt er geklust aan bootjes en spelende kinderen rennen langs. De verbinding met het water maakt

mensen opgewekt. Hoewel de woningen redelijk dicht op elkaar liggen, lijken de bewoners deze te ervaren als een rustieke villa. Ik had wel iets meer volatiliteit verwacht, je kunt in dit geval ook met je hele huis op vakantie, maar in veel gevallen zijn de woningen letterlijk verankerd in hun omgeving.

Het hele project ademt vrolijkheid, schijnbaar aangespoelde vloten en drijvende Gamma-tuinhuisjes, rubberen race-Ferrari's met bikinimeisjes, nooit was het publiek zo divers in strijd aangeboden met de bakfietsenterreur op de steigers en de dreiging van nog meer drijvende speelpontons voor kinderen 'die nergens kunnen spelen'. Waar de gemiddelde architect het al als een afgang ervaart als zijn project ingenomen wordt door tuinkabouters of iets basaal als gordijnen met bloemmotief, kan ik deze explosie van woonenthousiasme eigenlijk wel waarderen. De drijvende Tupperware-vloot, die inmiddels veel weg heeft van een Vietnamees bootvluchtelingenkamp, wordt er rijker door.

Ik begrijp alleen niet dat een aantal woningen als logge walvissen op één oor ligt, terwijl we een ingenieus balanceersysteem ontwikkeld hebben. De piano aan de ene kant en de bank aan de andere kant, luidde het idee. Willen de bewoners liever beide aan een kant? Prima, dan brengen duikers gewoon even - een zelf bij te stellen - ballastvolume aan onder de betonnen bak. Is hier sprake van luiheid van de bewoners?

Een echte misser is weer eens de kleur wit. Algen groei is zichtbaar, er zitten overal spinnenwebben (want muggen en water...) en dan vooral bij de huurwoningen van de woningbouwvereniging. Je kunt letterlijk zien waar er geen onderhoud gepleegd wordt. Nederland is gedoemd tot grijze architectuur, met wit kunnen we niet omgaan. Bewoner x: 'Heeft Marlies Rohmer zich gerealiseerd dat witte plastic profielen

verkleuren en veralgemen? En dat niemand erbij kan komen om het goed schoon te maken? Waarom is er niet gekozen voor antraciet? Onbegrijpelijk! Leuk bedacht van achter de tekentafel.' Daar zit wat in, het water maakt het niet mogelijk om even snel een laddertje tegen de gevel te zetten. We hadden kopers duidelijk moeten maken dat een waterwoning meer onderhoud vergt (het blijft een boot qua onderhoud en niet een huis) en dat je een speciaal onderhoudsbootje nodig hebt. Volgende keer gladdere detaillering en minder randjes dan maar.

Het no-nonsens ontwerp dat als de carrosserie van een auto opgepimpt kan worden met allerlei opties, werkt uitstekend. Ik ben er trots op dat de woningen er niet als woningen pur sang uit zien. Nee, hier geen optelsom van het woonkamerraam en het wc-raampje, wat een verademing. Het ensemble, met heel veel variatie binnen één systeem heeft de bewoners gestimuleerd om vrijelijk door te associëren.

Ik moet wel even terugdenken aan wat er aan vooraf ging, het schier eindeloze proces van consensus bereiken met talloze partijen. Van brandweerlieden, die vonden dat het bluswater niet in het water terecht mocht komen (huh?), tot de water-Gestapo die vond dat we de steigers het beste vol zand konden storten, omdat waterleidingen nu eenmaal in het zand horen te liggen. De Nederlandse architectuur ontstaat aan volle vergadertafels à raison van 20 x 150,- = 3.000,- per uur. En dat acht jaar lang. Dit project is bijna ten onder gegaan aan de hypervisie. Waar in Almere twee ambtenaren zich bezighouden met een hele stad, moesten we hier langs een heel cordon zien te komen. En dat terwijl elke architectonische beslissing gedicteerd wordt door geld. Het permanente bezuinigingsproces komt daarmee in een ander daglicht te staan.

